

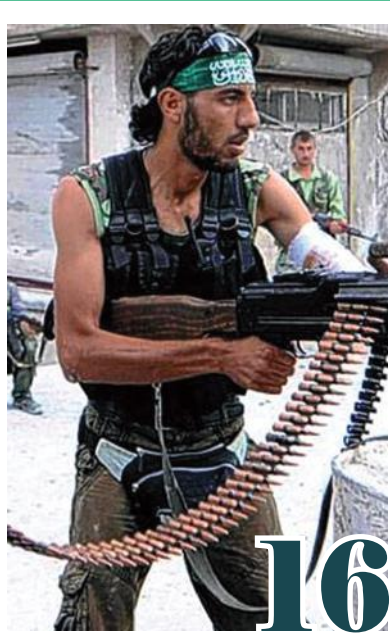
juni 2015

jrg. 32 nr. 3

MARIËNBURG

Magazine van en voor kritisch katholieken

WANNEER, VOLGENS DE MEESTE BIJBELEXEGETEN, ADAM EN EVA NOOIT HEBBEN BESTAAN, MAAR SLECHTS EEN LEERZAME STORY VORMEN, WAT IS CHRISTUS DAN KOMEN DOEN? 9

MARIËNBURG Magazine is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt vijfmaal per jaar.

Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'.

Overname van artikelen is toegestaan

mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2015 Mariënborg

ISSN 1878-8734

Website

www.marienburgvereniging.nl

Redactie

Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur

Leon Goertz, redacteur

Ad Krijnen, redacteur

Leo Le Large, redacteur

Jacques van Leeuwen, redacteur

Redactie-adres

Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen

Per e-mail: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving

N-ything Design, Boxmeer

Technische realisatie

Berne Media | uitgeverij abdij van Berne

Druk

Bek maakt communicatie, Veghel

Lidmaatschap / Abonnee (per jaar)

Het lidmaatschap van de Vereniging bedraagt € 30,- per jaar; daarbij is het abonnement op 'Mariënborg Magazine' inbegrepen. Ook krijgt men dan de Specials toegestuurd. Losse nummers € 5,-. Aanmelden bij het secretariaat of via de website.

IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68; BIC code NLRABO2U.

De Mariënborgvereniging is ANBI erkend.

Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.

Bestuur Mariënborg

Henk Baars, voorzitter, 070-3596817

Tom van den Beld, 1^e secretaris, 070-3838284

Lidy Verdegaal, 2^e secretaris,

Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730

Michel Besnard, lid, 040-2810073

E-mail: bestuur@marienburgvereniging.nl

Secretariaat

Postbus 675 – 3800 AR Amersfoort

Tel. 033-4690070

E-mail: secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

Arthur van Tongeren: RUIJTE IN DE KERK

06

Leo Le Large: MIS OP DE BUIS

10

Eugène van Deutekom: KERKSLUITING EN WAT DOEN WE DAN MET AL DIE SPULLEN?

13

Lidy Verdegaal: ANTONIUS IN BEWEGING OP EIGEN KRACHT

16

Janneke Stegeman: RELIGIE, CONFLICT EN GEWELD...

18

Ad Krijnen: EEN CRIMINEEL ALS ORDESTICHTER

20

Leon Goertz: GELOVEN IN MEERVOUD

22

Lezers: SCHRIJVEN MEE

EN VERDER DE COLUMNS:

08

LLL: HUWELIJK

09

CULTIVATOR

12

DAMIAAN MEUWISSEN: VRIJHEID

14

ERIK JURGENS: EEN NIEUWE GELOOFSTAAL

23

LEON GOERTZ: PROCESSIE

Bestuur en redactie vragen aan allen die dit lezen om

- **Familie, vrienden en kennissen te wijzen op het bestaan van Mariënborg Magazine en hen te enthousiasmeren om een abonnement te nemen;**
- **Adressen van kandidaten voor toezending van een proefnummer aan het secretariaat door te geven;**
- **Adressen door te geven van degenen aan wie men een geschenkabonnement wil geven.**

Het volgende nummer verschijnt halfweg september. Bijdragen graag uiterlijk 10 augustus aan het redactie-adres.

inhoud

DIACONIE IN DE KNEL?

We hebben het in het vorige nummer al aangekondigd: op 31 oktober organiseert Mariënborg een bijzonder 'evenement', nl. het congres "Werk in uitvoering – Diaconie in de knel?" Op de vraag van een aanstaande deelneemster hebben we geantwoord dat het uiteraard niet de bedoeling is dat we volgend jaar weer een congres over datzelfde thema houden. Maar als Mariënborg zijn we ten aanzien van de Nederlandse kerkprovincie behoorlijk kritisch van mening, dat we de allereerste oproep van paus Franciscus (de zorg om de armen) beter moeten verstaan. En niet alleen dat, maar ook dat de bijbelse zorg om de minsten de kerkelijke en theologische tegenstellingen opzij zet. We laten het in de follow-up er dan ook niet bij zitten.

Wij zullen in het paneldebat, waaraan nagenoeg alle Nederlandse kerkelijke (katholieke en protestantse) autoriteiten op het gebied van diaconie deelnemen, de vraag inbrengen hoe wij allemaal de invloed van de kerk kunnen vergroten als het gaat over groepen in de samenleving die dreigen te worden vergeten.

In het middagprogramma gaan diaconale groepen – ook uit de zelfstandige geloofsgemeenschappen – elkaar ontmoeten. Die uitwisseling aldaar zal ongetwijfeld zeer vruchtbaar zijn. Tijdens die ontmoetingsmarkt en in de slotviering zullen wij een oproep doen om het niet bij het congres te laten maar ook de handen uit de mouwen te blijven steken.

Verder zullen wij na het congres per e-mail een verzoek om evaluatie rondzenden, waarin in ieder geval deze twee vragen worden gesteld: Wat voor verbeteringen zijn er volgens u mogelijk in de uitvoering van de diaconale zorg in de r.-k.-kerk? En: Zijn de uitkomsten van het congres voor u aanleiding om zelf de handen meer uit de mouwen te steken?

Behalve Mw Jetta Klijnsma, staatssecretaris Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Jozef Wissink, theoloog en Huub Oosterhuis, dichter en pastor, die allen hun eigen bijdrage leveren aan het congres, hebben de volgende personen toegezegd deel te nemen aan een debat en panel-discussie:

– Mw Rian Ederveen, werkzaam bij het Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (Stichting LOS);

– Dr Roeland van Geuns, lector Armoede en Participatie aan de Hogeschool van Amsterdam;

– Mgr Dr Gerard de Korte, bisschop van het bisdom Groningen-Leeuwarden, die al spontaan reageerde met: "Alle mensen hier in Nederland, of ze illegaal zijn of niet, hebben recht op basisvoorzieningen."

– Dr Henk Meeuws, theoloog, gepromoveerd op: 'Diaconie – Van grondslagenonderzoek tot een pleidooi voor een diaconale mystagogie';

– Prof. Dr Herman Noordegraaf, bijzonder hoogleraar en docent voor diaconaat aan de Protestantse Theologische Universiteit;

– Hans van Vliet, commissioner, Territoriaal Commandant Leger des Heils

Technische gegevens:

Dag en tijd: zaterdag 31 oktober,
10:00-16:00 uur.

Plaats: Beatrixtheater, Utrecht.

Kosten: € 20,- (incl. lunch).

Inschrijven voor deelname liefst via de website: www.marienburgvereniging.nl

EEN

Eigen ruimte

IN DE KERK

Zomaar een avond voor een groep vrijwilligers in de parochie waar ik woon. Na het ‘officiële’ gedeelte wordt er onder het genot van een drankje nog wat nagepraat – *socializen* heet dat tegenwoordig in goed Nederlands. Een van de aanwezigen stelt me de vraag ‘Maar wat is nu eigenlijk jullie basis?’ Ze overvalt me een beetje, ik moet even rustig nadenken alvorens haar te antwoorden. Dat ‘jullie’ in bovenstaande slaat op de nog jonge geloofsgemeenschap Ekklesia Tilburg waar ik deel van uitmaak.

Hoewel we als Ekklesia pas net begonnen zijn, in 2013 om precies te zijn, heeft het grootste deel van onze gemeenschap al een veel langere gezamenlijke geschiedenis – vandaar het woordje ‘nu’ in de vraag, denk ik. Meer dan 25 jaar lang vierden we als groep elke zondag de liturgie in de Tilburgse Studentenkerk Maranatha. Daar kreeg, onder de bezielende leiding van onze studentenpastor in al die jaren, onze ‘eigen’ manier van vieren vorm. Vieringen rond Schrift en Tafel – taal en teken beide even belangrijk dus – met een open en uitnodigend karakter, waarbij ieder die dat wilde zich aan kon sluiten en thuis mocht voelen. Want hoewel een categorale parochie, wilde de Studentenkerk al die jaren vooral ook een plaats zijn waar alle ‘zinzoekers’, van welke achtergrond ook, welkom waren. Vieringen werden bij toerbeurt voorbereid en daarin werd voorgegaan door één van de vele (leken)voorgangers (Schrift), samen met de pastor (Tafel en/of Schrift). Na de aanstelling van een nieuwe studentenpastor mochten de vieringen niet meer gehouden worden in de vorm waarin ze in meer dan een kwart eeuw gestalte hadden gekregen. Om een lang verhaal kort te houden: onze vieringen en open houding waren ons dierbaarder dan het ons zo vertrouwde kerkgebouw, en we gingen op zoek naar een andere ruimte. Een onzekere toekomst tegemoet: Gods volk onderweg.

NIEUWE START

Dit alles is sinds onze nieuwe start als

Ekklesia Tilburg niet of nauwelijks veranderd. De grootste verandering zit in het feit dat we geen officiële status meer hebben binnen de kerk. We zijn immers geen parochie meer, hebben geen pastor, zijn een geloofsgemeenschap die geheel draait op vrijwilligers. In het licht van die verandering plaatste ik dan ook de hierboven aan mij gestelde vraag over onze basis.

Het punt hierbij is, dat voor mijn gevoel de basis waarop wij bijeenkomen en vieren niet wezenlijk veranderd is. Niemand van onze gemeenschap heeft zich bij mijn weten laten uitschrijven uit de eigen kerk, of heeft zich uitgesproken tegen diezelfde kerk. We waren ook graag blijven zitten waar we zaten en gewoon doorgegaan op de vertrouwde plaats en wijze, maar dat kon en mocht niet. In de officiële r.-k.-tuin mogen duizend bloemen bloeien, mits ze allemaal van dezelfde soort en kleur zijn, zo lijkt het. Wat afwijkt van de regels wordt gesnoeid. Dat mag dan de keuze van de kerkleiding zijn, maar die stelt zo wel keer op keer grote groepen betrokken en actieve gelovigen voor lastige dilemma's – ons verhaal is zeker niet uniek.

ONZE BASIS

De gestelde vraag lijkt echter te impliceren dat we door ons vertrek uit onze 'eigen' ruimte (nogmaals: niemand is vertrokken uit 'de kerk'), ook geen basis meer zouden hebben. Nu is volgens mij de basis van iets altijd te vinden aan de onderkant (de fundering van een gebouw bijvoorbeeld) en niet aan de bovenzijde. Onze basis ligt zo gezien dan ook niet in de goedkeuring of afkeuring van wat we doen door de kerk.

In mijn geloof weet ik mij geïnspireerd door het evangelie, door het voorbeeld van die mens van toen, Jezus van Nazaret. Die mens en zijn boodschap zijn navolgens- en geloofwaardig, in de dubbele betekenis van het woord. Op dezelfde manier is onze geloofsgemeenschap geworteld in de joods-christelijke traditie en neemt zij daarbij de Bijbel als uitgangspunt. Dat is onze basis.

Elke week opnieuw brengen we ons die verhalen weer te binnen, lezen ze elkaar voor en brengen ze tot leven; door lezing, zang, overweging, actualisering, in de zondagsviering. Dat was zo en dat is zo gebeven, met of zonder goedkeuring van de bisschop.

Niet het kerkelijk wetboek maar de Bijbel als basis voor de geloofsgemeenschap, wat is daar bijzonder of gek aan? Niets toch zeker? Het valt te hopen dat elke groep christenen die regelmatig bijeenkomt, haar bestaan ontleent aan – en zich gedragen weet door – de goede boodschap van het evangelie. Je kunt je daarbij laten bemoedigen door het gegeven woord: "Waar twee of drie in mijn naam bijeen zijn, ben ik in hun midden". Heeft Jezus dat immers niet zelf gezegd? Het doen en laten van Jezus als inspiratiebron voor het eigen dagelijks bestaan, en voor je geloof, wat is daar op

tegen? Niet alleen leven voor jezelf, maar vanuit die bron omzien naar de ander, die is als jij, en daarbij hem gedenken – in woord en gebaar – die dat heeft voorgeleefd ten einde toe. Dat hoeft verder niet geïnstitutionaliseerd te worden, dat volstaat op zichzelf.

DE ZACHTE KRACHT

Er schuilt natuurlijk wel een groot gevaar in deze redenering, namelijk dat ieder op zijn eigen eilandje zijn eigen geloof heeft en belijdt. Dat we elkaar helemaal kwijtraken en geen verband meer hebben of (erger nog) willen. Ik pleit dan ook niet voor allemaal losse kerkjes en gemeenschappen, maar zet enkel neer waar voor mij de basis van geloof en geloofsgemeenschap ligt. Niet in gestaalde wetten, maar in de zachte kracht van Gods stem in deze wereld, in de bezieling door de Geest van Pinksteren.

Geloven doe je niet op jezelf, verbondenheid met anderen vormt daar een wezenlijk onderdeel van. Ik geloof dan ook zeker wel in een katholieke kerk – 'katholiek' in de oorspronkelijke betekenis van 'algemeen, universeel'. Het zou mooi zijn als binnen de muren van de rooms-katholieke Kerk wat minder nadruk zou komen liggen op de regeltjes en meer op het geloof van mensen. Waar blijft die ruimte in de kerk...?

In de officiële r.-k.-tuin mogen duizend bloemen bloeien, mits ze allemaal van dezelfde soort en kleur zijn, zo lijkt het.

MIS OP DE BUIS

Tot midden jaren '60 was het gebruikelijk dat priesters ieder dag 'de mis lazen', zoals men dat toen noemde. Na het Tweede Vaticaans Concilie, waar de nadruk werd verlegd van de eucharistie als (onbloedig) offer naar eucharistie als maaltijd, raakte dat in onbruik. De crypten van de verschillende kloosters kwamen leeg te staan en men ging concelebreren ofwel met meer priesters gezamenlijk voorgaan in de eucharistie. De zogenoemde 'stille' mis of privé-mis aan een zijaltaar verdween en de gemeenschap kwam – soms zelfs letterlijk – rond het altaar. Het is daarom verwonderlijk dat men bij de PKN de praktijk heeft ingevoerd om bij zieken thuis het Avondmaal te vieren. De r.-k. kerk doet dat via de televisie. En op zondag is het dus weer mis.

Na veel geharrewar over vrouwelijke medevoorgangers en niet-goedgekeurde tafelgebeden hebben de Nederlandse bisschoppen de uitzendingen van de eucharistie stevig in eigen hand genomen. Slechts op onkreukbaar geloof getoetste pastores gaan daarbij voor. Zo verplicht is die goedkeuring dat bij de ziekte van een Limburgse voorganger alleen zijn Brabantse, goedgekeurde collega hem mocht vervangen. Deze deelde vervolgens aan de kerkgangers plus de kijkers mee, dat hij in alles de zieke pastor zou navolgen en ondertussen wenste hij die man via het TV-medium beterschap. De praktijk is nu dat ieder bisdom een aantal keren per jaar aan bod is en elke bisschop één keer per jaar bij zo'n eucharistie voorgaat. Dat kan soms wel tot problemen leiden. In 2010 moest de viering uit de St. Jan van Den Bosch worden afgelast omdat de dienst al eerder ernstig werd verstoord door homoseksuelen en sympathisanten die demonstratief de kerk verlieten toen plebaan Geert-Jan van Rossem uitlegde dat bij de ontvangst van de hostie de juiste seksualiteitsbeleving hoort. Kijkcijfers zeggen dat slechts 100.000 mensen de uitzending zien. Onder invloed van bezuinigingen zou er op 1 januari 2016 een einde aan de uitzendingen kunnen komen.

.....○

Om de viering in te leiden begint elke uitzending met een geloofsgesprek. Daardoor wordt de kijker er hopelijk meer bij betrokken, want de vraag duikt wel op of een ritueel als het breken van het Brood via een televisie-uitzending wel de juiste manier is.

ORTHODOX GELOOF

De uitzendingen bieden de mogelijkheid om de vieringen te analyseren. Daarbij moet gedacht worden aan het ritueel op zich en aan de inhoud. Dat vooral gelet is op een orthodoxe geloofsvulling is zonder meer duidelijk. Wat de volgers/gelovigen betreft, het schijnt dat vooral oudere mensen in verzorgings- en verpleeghuizen de vieringen meemaken. Het vaak kleine aantal kerkgangers ter plaatse wijkt qua leeftijd nauwelijks daarvan af. Het verzoek van de voorganger aan de kinderen om deel te nemen aan de kinderviering laat meestal een schrale oogst zien. Daartegenover staat een rij

Ongetwijfeld heeft de zondagse TV-uitzending wel zin en waarde voor een groep gelovigen, maar een analyse laat zien dat het weinig aansprekende diensten zijn met een tekstgebruik van eeuwen her.

zeer jonge misdienaars, jongens zowel als meisjes. Bovendien zijn er dikwijls wat oudere meisjes als acoliet aanwezig, die ook mede de communie uitdelen achter in de kerk.

Was bij de eerdere vieringen sprake van een pastoraal werkster, die in liturgisch gewaad de priester assisteerde – dit tot ongenoegen van de bisschoppen – de vrouwen zijn nu teruggedrongen tot de eerste lezing, de voorbeden en de gebedsintenties, die in een eindeloze rij worden aangeboden. Onaardig om te zeggen, maar zo word je nog eens op de TV genoemd. De cameravoering is overigens onvolprezen.

RIGOUREUR GEBARENSPEL

Nu de eucharistie sinds het Tweede Vaticaans Concilie veranderd is van een offerplechtigheid naar een maaltijd, zou er sprake moeten zijn van een versobering van het ritueel. Toch is bij de TV-missen het ritueel sterk aanwezig. Men knielt en buigt onophoudelijk, er worden voortdurend zegeningen gedaan en kruisjes gemaakt bij

elke handeling: de diaken, die het evangelie gaat lezen, de acolieten voordat ze de communie gaan uitdelen, bij het gereedmaken van het wierookvat, het inschenken van wijn en water in de kelk, voor en na de consecratiewoorden, bij de nuttiging van brood en wijn. Ongetwijfeld veel meer dan vroeger. Ongedwongenheid is afwezig en men geeft de indruk van een rigoureuus te volgen gebarenspeel. Zelfs sommige communicanten doen hierin mee door zich voor het ontvangen van het brood te bekruisen, te knielen en dat vaak voor een zogenaamde tongcommunie. Bij aanvang van de dienst wordt het altaar intensief bewierookt en de evangelielezer wordt bijna aan het zicht onttrokken door de walm. De langdurende opheffing van brood en beker en de diepe, trage en lange kniebuigingen komen gekunsteld over. Jammer dat de sterk vereenvoudigde ritus zo node-loos ingewikkeld is geworden. Zijn er in de meeste kerken geen knielbanken meer, staan bij evangelie en geloofsbelijdenis blijven gehandhaafd. Hier en daar is een communiebank terug. Elkaar vrede wensen is een nieuw en stevig gepraktiseerd element.

ACHTERHAALDE TEKSTEN

Eenzijds is de liturgie in de deelnemende parochies van een hoog koninklijk hof-gehalte zoals dat in de oudere traditie gebruikelijk was. Daar staat tegenover dat het zangkoor eenvoudigweg terug is op de zogeheten zangzolder of verborgen in een zijbeuk en slechts bij uitzondering tussen tabernakel en altaar. De meeste koren hebben meer vrouwen dan mannen, bij wie het enthousiasme overal zeer groot is. De aanwezigheid en inzet van de koren is erg positief te noemen. De vraag is of juist het zingen de motivatie geeft of dat veel leden afhaken wanneer het puur om de geloofsbeleving gaat. Veel jongerenkoren uit de jaren zeventig hebben dat ook laten zien. Vrijwel overal worden Latijnse gezangen uitgevoerd in de pure gregoriaanse vorm. Nederlandse liederen worden ook gebruikt, maar de teksten zijn erg slecht, dogmatisch achterhaald of aandoenlijk vroom. Oosterhuis ontbreekt totaal. Slechts enkele voorgangers kunnen goed zingen, jammer dat anderen toch pogingen daartoe doen. Naast vieringen die geheel in het Latijn gehouden worden en dus zijn goedgekeurd, zijn er verder de

HUWELIJK

Ons straatbeeld is behoorlijk veranderd. Moslima's met stevig omgeknoopte hoofddoekjes en soms een donkere alles bedekkende boerka, Pakistani met sluiers en lange gewaden, Afrikanen met bonte kleding.

Ruim een halve eeuw geleden waren er Nederlandse vrouwen op straat te zien met bijzondere kledingstukken: religieuzen met een rijke variëteit aan habijten en hoofdbedekkingen, sluiers en kappen. Ronde kokermodellen, die gevaarlijk waren in het verkeer, mooie sluike sluiers, soms in het blauw. Bijzonder waren de zusters van de Vincentius a Paolo met hun breed uitwaaiierende kappen, de vliegende nonnen of 'zusters van de pauselijke luchtmacht'. Tegenover hen de zusters Augustinessen, die 's zomers in het wit waren en zwart in de winter, modern voor die tijd.

Het Tweede Vaticaans Concilie was een keerpunt in deze uitbundige kleding. Er werden weer 'mensenkieren' aangedaan, met hier en daar een klein sluiertje.

Maar niet alleen van buiten ook van binnen kwam veel in beweging en verandering. Het gevolg, veel uittredingen en onzekere vrouwen en mannen, die om advies vroegen. Landelijk kwamen er bureaus om hen te helpen. Misschien een date voor de een of ander. Jarenlang werkten een zuster en een pater in zo'n hulpdienst voor nieuwe relaties. Tot op een dag de deur op slot ging. Zij trouwden met elkaar.
LLL

Nederlandstalige vieringen waarbij ook de officieel vastgestelde teksten gebruikt worden. Uiteraard zijn deze teksten vaak achterhaald en voor moderne oren ongeschikt. Alles steunt op een dogmatiek en daarmee verwant taalgebruik die al in de Middeleeuwen gebruikt werd. Bijvoorbeeld: *Bidt broeders en zusters dat mijn en uw offer.....* terwijl het een maaltijd is. Vooral de teksten van de losse gebeden in begin en op het eind munten uit in devotionele gedachten die niet van deze tijd zijn. Zoals *'we ontvingen het hemels brood en worden daardoor hongerig naar het volgen van Jezus. Amen'* en *'mogen wij het leven van de heilige Gerlachus als voorbeeld nemen deze week. Amen'*. Deze heilige woonde nota bene in een boom...
Zijn preken in reformatische kerken vaak in de vorm van leerhuzen, in katholieke kerken en dus ook op de TV zijn de preken vaak moralistisch op het naïeve af, missen een realistische steun voor de aanwezige gelovigen en kijkers. Het is schrijnend dat zelfs bisschoppen in vol ornaat met mijter en staf een boodschap brengen, die ver onder de maat is. Soms worden er thema's gebruikt voor de verkeerde groep, op de verkeerde plaats en op de verkeerde tijd. Bijvoorbeeld uitnodiging om kinderen te laten dopen voor een groep bejaarde kijkers.

LANGZAME DOOD

Ongetwijfeld heeft de zondagse TV-uitzending wel zin en waarde voor een groep gelovigen, maar een analyse laat zien dat het weinig aansprekende diensten zijn met een tekstgebruik van eeuwen her. De doorsnee oudere kijker zal emotioneel door gebed en zang wel worden aangesproken, maar het geheel laat overduidelijk zien waarom veel gelovigen in de middelbare leeftijd en vooral jongeren zich niet meer laten zien.

Zijn ondanks alles toch veel mensen op zoek naar zingeving, die is in de huidige op het verleden gerichte liturgie ver te zoeken. Leo Feijen bijvert zich voor het in stand houden van de zondagse viering op de TV. Zolang de vieringen op dit niveau blijven, zal het aantal kijkers niet toenemen en de uitzending een langzame dood sterven. Jammer van zoveel gemiste kansen. Soms zijn er TV-diensten bij de IKON die met jongeren, actuele videobeelden, en krachtige boodschappen veel frisser en passend in deze tijd overkomen, met de beperking dat ze soms weer te wervend zijn. Daartegenover kiest de r.-k. kerk voor mythe en traditie. Helaas!

THE END

Op De Keper

ADAM EN GRIETJE

De redactie van ons *Mariënborg Magazine* bedank ik hierbij, omdat ze aan mij deze bladzijde ter beschikking stelt om mijn probleem aan haar en meteen ook aan al mijn collega-lezers en -lezeressen voor te leggen.

Het zit zo. Begin deze maand zijn wij, mijn vrouw en ik, eens naar een Leerhuisavond geweest. Hadden we nog nooit eerder gedaan. Ik heb altijd gedacht dat zo'n Leerhuis zoiets is als vroeger de lezing met lichtbeelden in het parochiehuys. Nou, het leek er nog wel wat op, maar nu was het wat moderner: een lezing met beamer. De spreker had bijbeluitleg gestudeerd in Nijmegen, Rome en Jeruzalem, stond in de folder. Hij zou het gaan hebben over Adam en Eva.

Hij begon met te zeggen dat in het Bijbelverhaal nogal wat fouten staan. Adam en Eva zijn bijvoorbeeld schuilnamen, we weten niet hoe ze eigenlijk heetten. Dat ze in het paradijs werden aangesproken door een slang, kan onmogelijk waar zijn. Slangen kunnen niet praten. Dat fruit dat ze allebei opgegeten hebben was geen appel want die bestonden toen nog niet en de geleerde spreker vertelde, dat de bijbelwetenschappers tot de conclusie zijn gekomen, dat het hele paradijsverhaal niet een werkelijke gebeurtenis weergeeft. Adam en Eva hebben nooit bestaan en wat daarover in de Bijbel staat is een mooi en vroom verhaal, waarvan we heel wat kunnen leren. Zoals ook de geschiedenis van Hans en Grietje niet echt gebeurd is, maar wel een leerzaam en stichtelijk verhaal is. We moeten bij het Bijbellezen dus altijd het verhaal en de werkelijkheid uit elkaar zien te houden.

Op weg naar huis, en daarna thuis verder ook nog, hebben mijn vrouw en ik hierover doorgepraat. Zouden andere Bijbelverhalen dan misschien ook nooit gebeurd zijn? Alleen maar mooi en leerzaam? Bijvoorbeeld de joden veertig jaar op zwerftocht door een woestijn, zes kruiken water-wijn op een bruiloft in Kana, de verrijzenis en een leeg graf, de opstijging ten hemel, om er een paar te noemen. Allemaal stichtelijke verhalen?

En zo kwamen we ten slotte uit bij het probleem dat ik hierbij voorleg. Als Adam en Eva alleen verhaalfiguren zijn, hoe zit het dan met die ongehoorzaamheid aan God, aan de zonde van het eten van de verboden appel-vrucht? Is God dan niet beledigd geweest? Wordt elke mens dan niet met een erfzonde geboren? Moeten we dat allemaal als leerzame verhalen opvatten? En wat is Christus dan vele eeuwen later hier komen doen, als verzoening met God helemaal niet nodig is? Als de bijbelgeleerden, na een studie van een paar duizend jaar, in onze dagen tot de bevinding komen dat we verschil moeten maken tussen verhalen en werkelijkheid, moeten ze dat dan niet aan de paus en andere hoge kerkbestuurders doorgeven? We hebben als gelovigen toch wel het recht om te weten hoe het precies zit met ons geloof.

Cultivator

In de rubriek 'Op de Keper' publiceert Mariënborg Magazine bijdragen van eenieder aan een discussie over iets in de R.-K. Kerk waarvan hij/zij vindt dat daar nog wel eens een hartig woordje over te zeggen valt.

DAT KAN ZOWEL THEORETISCH ALS PRAKTISCH ZIJN, VAN ERFZONDE TOT DRIE-EENHEID, VAN GENADE VAN BIJSTAND TOT VERRIJZENIS, VAN DE VROUW ALS PRIESTER TOT EUCHARISTISCHE OECUMENE, YOU NAME IT! OM IEDEREEN DE KANS TE GEVEN VAN HAAR/ ZIJN HART GEEN MOORDKUIL TE HOEVEN MAKEN, ONDERTEKENEN WIJ DEZE BIJDAGEN STEEDS MET EEN SYMBOLISCH PSEUDONIEM: CULTIVATOR. MET EEN CULTIVATOR WORDT EEN STUK LANDBOUWGROND LOSGEWOELD WAARNA HET WORDT GEploegd EN INGEZAAID. – **Redactie**

KERKSLUITING EN WAT DOEN WE DAN MET AL DIE SPULLEN?

Er ging een schok door Nederland toen in de kranten te lezen was dat het aartsbisdom Utrecht plannen heeft om 280 van de 300 kerkgebouwen te sluiten. De onvermijdelijkheid van kerkensluiting is af te lezen aan de afnemende inkomsten van de parochies en het dalend aantal gelovigen die wekelijks een viering bijwonen. Een kerksluiting roept naast veel emoties ook vragen op: wat doen we met het gebouw? Wat doen we met de vele voorwerpen zoals de banken en de beelden, de kelken en de kandelaars?

Voor vele duizenden voorwerpen zal komende tijd een oplossing moeten worden gezocht. Alle objecten overbrengen naar de resterende gebouwen is geen optie, want dan worden kerken de spreekwoordelijke santenkramen. Evenmin is het verstandig de voorwerpen te verkopen op Marktplaats. Een kelk die door de offerbereidheid van parochianen aan een priester geschonken is om te gebruiken wanneer hij voor hen de mis ging opdragen, mag bij verkoop niet devalueren tot bonbonschaaltje.

HANDREIKING

In 2008, het Jaar van het Religieus Erfgoed, is een handreiking geschreven die dienstig kan zijn bij het bepalen van de nieuwe bestemming van voorwerpen uit kerken en kloosters. De ervaring leert echter dat het herbesteden van voorwerpen, net als bij kerkgebouwen, altijd maatwerk is.

Voorafgaand aan de sluiting van het kerkgebouw moeten de inventarislijsten ter hand genomen worden.

Die zijn misschien niet altijd meer voorhanden, maar het bisdom beschikt ook over exemplaren. Vervolgens kan de lijst geactualiseerd worden.

Een korte beschrijving van het voorwerp, van de voorstelling, de maker van de merktekens en van de afmetingen aangevuld met een foto is voldoende. Omdat

in het hele kerksluitingsproces privaat bezit weleens voor publiek bezit wordt aangezien is het – helaas – nodig een oogje in het zeil te houden.

Voorwerpen die historisch of kunsthistorisch van belang zijn vinden meestal nog wel een plaats in een (plaatselijk) museum of oudheidkamer. Daar staan ze veilig en kunnen door een groot publiek bewonderd worden. Het betreft hier bijvoorbeeld monstransen, kazuifels of reliekhouders. Een vraag is echter of zo'n reliekhouder (gemaakt om reliekwieën mee te vereren) niet eerder in een kapel of kerk thuishoort dan in een museum, omdat die daar toch vooral een bezienswaardigheid is. Is dat de bedoeling van de schenkers en eigenaren geweest? Veel parochies en kloosters willen liever in de geest van de schenkers handelen en geven de voorwerpen die voor de eredienst gemaakt zijn daarom aan buitenlandse kerken die armlastig zijn.

AFZETMARKT

Zo vormt het buitenland een buitengewoon dankbare afzetmarkt voor herbesteding. Ondergetekende heeft afgelopen jaren de nodige religieuze voorwerpen naar de Dominicaanse Republiek, Roemenië, Estland, Oekraïne en Brazilië laten transporteren. In het Oostblok worden destijds geconfisqueerde kerkgebouwen teruggeven aan de

kerken. Deze kerken zijn echter vaak leeg; de inventaris is verloren gegaan. Naast de vraag naar kelken, wierookvaten, kandelaars en beelden is er ook behoefte aan bijvoorbeeld banken, zetels, bloementafels en consoles; voorwerpen waar de te sluiten kerken in Nederland soms geen raad mee weten. Wel is het zaak om niet per abuis een topstuk uit de kerkcollectie naar een ver en onbekend oord met een weinig stabiel regiem te versturen.

Profanere voorwerpen, zoals bijvoorbeeld kandelaars, kunnen verkocht worden. Wel is het raadzaam goed na te denken hoe deze vorm van herbestemming vorm te geven. Een kerksluiting is een pijnlijk en emotioneel proces dat niet gebaat is bij jaloezie en ondoorzichtig handelen van parochiebesturen: "Waarom heeft mevrouw De Vries die kandelaar gekregen? Zeker omdat zij de vrouw van de vice-voorzitter is. Ik heb haar echter al in geen jaren in de kerk gezien, terwijl mijn man al twintig jaar koster is en mijn zonen nog steeds misdienaar". Dit soort stemmingen komt een parochieclusteringsproces beslist niet ten goede.

PASTORAAL ELEMENT

Een voorbeeld van een geslaagde herbestemming van zowel gebouw als interieur is de Sint Petruskerk in Vught. In het kerkgebouw waren ooit op grote hoogte schilderijen gehangen van meer dan vier meter lengte. Omdat deze schilderijen door een Vughtse kunstenaar waren geschilderd en voor de kerk een multifunctionele functie was bedacht, waarin o.a. het Vughts Historisch Museum een plaats zou krijgen, werd besloten de schilderijen te laten hangen. De banken, die met het oog op de nieuwe functie zouden moeten verdwijnen, werden naar Oekraïne getransporteerd waar ze een plaats kregen in een aantal kerken. Dat gebeurde ook met kandelaars, de luidklok en een paar beelden.

Ook het pastorale element had de nadrukkelijke aandacht van het kerkbestuur. De preekstoel, het altaar en één van de zijaltaren alsmede een aantal kandelaars vonden een plaats in de Heilig Hartkerk waarmee de Petruskerk fuseerde. Doordat de vreemde parochianen de vertrouwde objecten terugzagen in hun nieuwe kerk, voelde men zich er meer thuis. Eerder had de parochie met datzelfde doel

bij de fusie met de Vughtse Onze Lieve Vrouw-kerk het doopvont, de zetels voor de voorgangers en de paaskaarskandelaar overgebracht. Tot slot bezocht een groep vrijwilligers uit de parochie de nieuw ingewijde kerken in Oekraïne om zelf te zien en aan de Vughtse parochianen te kunnen vertellen hoe goed de voorwerpen waren terechtgekomen.

HERPLAATSING

Het succes van bovenstaande herplaatsing binnen een parochiecluster is geen vanzelfsprekendheid. Allereerst moet het kunsthistorisch verantwoord zijn. Het plaatsen van twaalf manshoge neogotische apostelbeelden in een kleine Bossche Schoolkerk kan esthetisch slecht uitpakken. Maar ook wanneer een symbiose niet meteen voor de hand ligt, kan bijvoorbeeld overwogen worden de dagkapel in te richten met objecten uit de gesloten kerk. Ook is het van belang dat de plaatselijke pastors overtuigd zijn van het pastorale nut van de overbrenging van de vertrouwde objecten van de parochianen die door de sluiting van hun kerk verweesd raken.

En uiteindelijk is er een belangrijke rol weggelegd voor het bisdom. Omdat niet van ieder parochiebestuur verwacht kan worden dat er toereikende kunsthistorische kennis aanwezig is, is het gevaar niet denkbeeldig dat per abuis waardevolle voorwerpen van de hand worden gedaan. Daarom is voor de zogenaamde vervreemding van voorwerpen van kunst en wetenschap schriftelijke toestemming van het bisdom vereist. Voor kennis over de waardering, conservering of herbestemming van voorwerpen kan ook een beroep worden gedaan op het Catharijneconvent in Utrecht.

EMOTIONEEL PROCES

Niet alle voorwerpen die in sacristieën en op kerkzolders opgeslagen liggen moeten koste wat kost behouden blijven. Menig kerkbestuur heeft liturgisch textiel dat in de vorige eeuw massaal werd vervaardigd en dat nu door veelvuldig gebruik inmiddels gehavend is: paramenten waar scheuren in zitten of vlekken en schimmelplekken. Als de kosten van de reparatie of reiniging niet opwegen tegen de waarde van de voorwerpen is vernietiging een verstandige oplossing.

De sluiting van een kerkgebouw is een emotioneel proces. De pijn van dit proces wordt aanzienlijk verzacht wanneer de vertrouwde voorwerpen een goede nieuwe bestemming vinden in binnen- of buitenland. Dat maakt herbestemmen tot een mooi maar verantwoordelijk werk. Zelf de spullen bewaren en

VRIJHEID

Hét kenmerk van Europa is de vrijheid. Die vrijheid (begrepen als zelfwetgeving) is in het Europese denken (Kant) ontwikkeld en in Europa voor het eerst *als vrijheid* in politieke en maatschappelijke praktijk gebracht (1789 Franse Revolutie; 1989 Europese Wende). Ondanks afschuwelijk misbruik mogen we trots zijn op die vrijheid, waarvan de vrije wil de kern is. Politiek heeft die vrijheid gestalte gekregen in democratische instituties en verklaringen van mensenrechten. Deze vrijheidsrechten zijn echter niet absoluut en onbeperkt, want ook de vrijheid van anderen moet worden erkend en gerespecteerd. Wettelijke beperkingen ontspruiten aan een concreet begrip van vrijheid. We hebben ervoor gedemonstreerd en verzetten ons tegen aantasting van dit fundamenteel Europese erfgoed. Maar vrijheid geeft verplichtingen: we *behoren* de vrijheid te verwerkelijken daar waar zij nog te kort komt. Ik noem twee gebieden: de vrijheid van godsdienst en de vrijheid binnen de Kerk.

Sommigen willen de vrijheid van godsdienst afschaffen, want zij menen dat die kan worden beschouwd als een vorm van meningsuiting. Een godsdienst belijden zou gewoon het koesteren van een mening zijn, die het liefst achter de voordeur kan blijven. Bijzonder onderwijs is dan ook niet meer nodig. Aldus de mening van sommigen. Het is echter zaak zich tegen dit soort opvattingen te verzetten. De vrijheid wordt hier ernstig aangetast. Godsdienst is niet zo maar een mening, maar een existentiële categorie, waarin een mens zich richt op een andere dimensie dan in het oppervlakkige leven aan de orde is. Daarom moet het belijden en praktiseren van een godsdienst ook in het openbaar kunnen plaatsvinden. Ieder mens betreft zich op een of andere manier op hetgeen zijn dagelijks leven overstijgt. Dat geldt ook voor humanisten en atheïsten. In die zin heeft iedereen een soort 'geloof', ook wanneer hij Niets gelooft. Daarom gaat het. Het is een wezenlijke verworvenheid van onze beschaving om hiervoor ruimte te laten en dat te erkennen, ook wanneer dit geloof zich als godsdienst manifesteert. Het gaat niet simpel om een mening naast andere.

Daarmee raken we de vrijheid in de Kerk. De Kerk claimt vrijheid van godsdienst overall waar dat nodig is, maar deze claim verplicht haar om die vrijheid ook zelf in praktijk te brengen. De vrijheid is uit het christendom voortgekomen en wordt terecht een christelijk beginsel genoemd. Aan die vrijheid ontbreekt het in de Kerk nog te veel, terwijl het Tweede Vaticaans Concilie er toch de nadruk op legde. Vrijheid is niet het precies naleven van voorschriften en regeltjes; vrijheid kenmerkt de geest, die waait waar hij wil. Vrijheid vergt barmhartigheid (*psalm 129, 1*). De Kerk is misschien geen democratie, maar dat betekent niet dat de vrijheid van geen belang is. Het wordt tijd dat binnen de kerk de vrijheid een prominente positie krijgt, dat de eigen verantwoordelijkheid en vrije gewetensbeslissing van de gelovigen ten volle worden erkend. Waarom mogen parochianen niet meebeslissen over de benoeming van een nieuwe pastor? Of over kerksluitingen? En worden de gelovigen niet betrokken bij de benoeming van een nieuwe bisschop, zoals in het vroege christendom? Waarom mogen gescheiden mensen en homoseksuelen niet ten volle deelnemen aan de eucharistie? Waar blijft de barmhartigheid? Wanneer krijgt de vrouw een betere positie binnen de Kerk? Wanneer wordt de Latijnse bestuursstructuur binnen de Kerk afgebouwd? Waarom gebeurt dit alles niet?

Damiaan Meuwissen

Deze column wordt afwisselend geschreven door Damiaan Meuwissen en Huub Schumacher.

ergens in de overgebleven kerken opstapelen dient geen doel. Het gaat er bij de herbestemming om dat verantwoorde keuzes worden gemaakt, keuzes waarbij allen geholpen zijn. "Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde", zegt Jezus in zijn bergrede (Mt 7:19-21), "verzamel schatten in de hemel. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn."

Om te zien over wat voor 'spullen' het zoal gaat: zie achterop dit nummer. De auteur studeerde geschiedenis en kunstgeschiedenis aan de Radbouduniversiteit in Nijmegen en de Gregoriana in Rome. Hij was erfgoedsspecialist voor het bisdom 's-Hertogenbosch en bestuurslid van het Museum voor Religieuze Kunst in Uden en de Stichting Catharijneconvent te Utrecht. Momenteel adviseert hij de Augustijnen en de Jezuïeten in Nederland bij het herbestemmen van hun kunstbezit.

OP EIGEN KRACHT

In Best is "Antonius in Beweging"

Antonius in Beweging is, na de afsplitsing van de Antoniusparochie in Best, de derde nieuwe zelfstandige geloofsgemeenschap in het bisdom 's-Hertogenbosch. De andere twee zijn de San Salvatorgemeenschap in Den Bosch, die in november 2011 ontstond uit de San Salvatorparochie, en Ekklesia Tilburg, die in januari 2013 werd opgericht door de parochianen van de Studentenparochie Maranatha in Tilburg.

In elk van deze drie gevallen was sprake van een prima draaiende parochie maar vertrok bijna de complete geloofsgemeenschap, op enkele gezagsgetrouwen na, en huurde elders een onderkomen. Voor de San Salvatorgemeenschap en de Ekklesia Tilburg (zie ook blz. 4) was de reden om het eigen kerkgebouw te verlaten, dat men de eigen liturgie en de open wijze van kerk-zijn kon voortzetten. Daar had het bisdom in beide gevallen een einde aan gemaakt middels de benoeming van een orthodoxe pastoor.

De Antoniusparochie in Best was een gewone traditionele parochie. Hoewel: echt onderdanig zijn ze nooit geweest. Het was altijd al een moderne, progressieve parochie, met een grote saamhorigheid. Toen de parochianen in 2012 vernamen dat hun kerkgebouw bij de aanstaande fusie gesloten zou worden, kwam er onrust. Dit pikten zij niet! Inmiddels "bewegen" zij alweer twee jaar op eigen kracht. In dit artikel een terugblik-interview met drie betrokken en enthousiaste leden van de gemeenschap: Gusie van Erp, Piet Leemans en Frank Wanders.

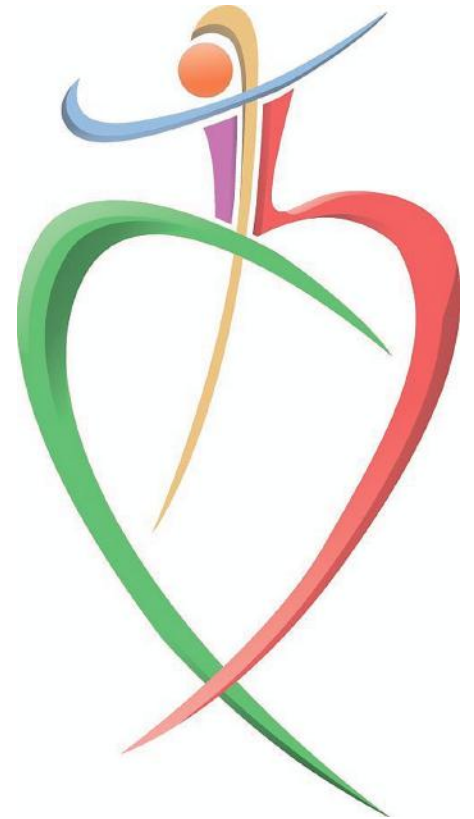
Antonius in Beweging bestond jongstleden april twee jaar. Hoe gaat het met jullie als zelfstandige geloofsgemeenschap?

"Heel goed. We zijn er als gemeenschap sterker uit gekomen. Iedereen is trots op onze gemeenschap, zet zich in en wil een steentje bijdragen. Er is warmte, grote saamhorigheid en betrokkenheid. Wij zijn blij dat we ons hart gevolgd hebben en ons niet bang hebben laten maken."

Het begon allemaal met niet willen meewerken aan de fusieplannen van het bisdom?

"Wij vonden dat de redenen om tot fusie over te gaan, door het bisdom

opgesomd in het beleidsplan uit 2011, niet van toepassing waren op onze parochie. Immers, onze vieringen werden goed bezocht, ons kerkgebouw was tiptop gerestaureerd, we hadden een fors vermogen en de opbrengst van de Actie Kerkbalans werd zelfs jaarlijks hoger. We hebben wel deelgenomen aan de informerende fusiegesprekken. Begin 2012 hoorden we echter dat ons kerkgebouw op een lijst stond met de C-status. Dit betekende dat de kerk gesloten zou worden. De verontwaardiging was groot. We hebben ons gebouw, dat in een arbeiderswijk staat, met dubbeltjes en kwartjes zelf betaald. Wij vonden het diefstal. Toen hebben wij als betrokken parochianen, los van het parochiebestuur, in april 2012 een stichting opgericht met de naam Stichting Behoud Parochie en Kerk H. Antonius. In september 2012 zijn we in de openbaarheid getreden en hebben we na de zondagviering aan de parochianen uitgelegd wat wij wilden bereiken. We gaven hun de keus om hun kerkbijdrage voortaan te storten op de bankrekening van de parochie of op die van de Stichting. Zo konden wij bouwen aan onze financiële zelfstandigheid. We

EEN NIEUWE GELOOFSTAAL

We hadden een Leerhuisdag van Mariënborg in Utrecht, op 30 mei. 'Lernen' dus, de tekst die voor ons lag lezend, en ons afvragend: wat staat er eigenlijk? Mijn tekst was: "Ik geloof in God, de almachtige vader, schepper van hemel en aarde", het eerste artikel van de Apostolische Geloofsbelijdenis. De tekst die we nog uit volle borst in de Latijnse liturgie zingen is langer: "Ik geloof in één God, de almachtige vader, de maker (niet de schepper!) van hemel en aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen."

Hoezo "almachtige"? Daar begint het al mee. De Griekse filosoof Epicurus schreef 2300 jaar geleden over Zeus, de Griekse oppergod: "Als God het goede wil, maar het niet kan, is hij een zwakkeling; als hij het goede kan, maar het niet wil, dan is hij een sadist; als hij het goede niet wil en niet kan, waarom zouden wij hem God noemen? Als hij het goede kan en ook wil, waar komt dan het kwaad vandaan?" (vertaling van Rochus Zuurmond).

Over zulke teksten is in de eerste eeuwen van het christendom diep nagedacht. Wie er anders dan toch nog over dacht werd verketterd (zoals Arius bij het Concilie van Nicea in 325). Zulke uitspraken doen over God is echter zeer onjoods. Daar mag Zijn Naam, JHWH, niet worden uitgesproken (men zegt dan Adonai, de Heer), laat staan nader worden gedefinieerd. De invloed van het Griekse denken was inmiddels blijkaar groter dan die van Jezus uit Nazaret. Want Griekse goden hadden veel menselijke trekken.

Met 'almachtig', zo bleek bij het 'lernen', kunnen we in onze tijd niets meer. Een God die ingrijpt in ons bestaan, dat willen we niet. De 'onweerstaanbare' suggereert Zuurmond, de 'verlokkende' dachten wij, minder machtig.

En die 'Vader'? Dat is Plato, ook honderden jaren vóór Jezus. Die noemt Zeus de 'Maker en Vader van alle dingen'. Onze 'Vader' is eerder de Geest, die onder ons leeft en ons beweegt. Daarom begint de mooie Remonstrantse geloofsbelijdenis van 2006 met de Geest, niet met de Vader.

En dan die 'schepper van hemel en aarde'. We weten dat de kosmos niet 'gemaakt' is op een bepaald ogenblik, dit dankzij Darwin in de 19de eeuw, en alle wetenschap sindsdien. Dus God is afgeserveerd als eenmalige schepper. Is het niet beter om niet 'heeft geschapen' te lezen, maar 'schept', zo vroegen we ons af. Is er onder ons een bewegende kracht die bezig is een nieuwe wereld te scheppen? Een wereld waar, volgens Huub Oosterhuis, "brood en recht, en waardigheid is, en liefde voor al wat leeft". Daar konden we ons in vinden.

Dus, beginnend met een zo traditionele en onbegrijpelijke tekst als het begin van de Geloofsbelijdenis, zochten wij moeizaam naar andere woorden voor wat ons bezielt, voor wat 'achter' die oude belijdenis ligt. Zo'n oefening baart een nieuwe geloofstaal, die we zo hard nodig hebben. "Credo quia absurdum", zei kerkvader Tertullianus (tweede-derde eeuw): "Ik geloof juist omdat het absurd is." Dat kan niet meer. Nu nog 'lernen' over de elf andere artikelen van het geloof... Een nieuwe geloofstaal is dringend nodig.

Erik Jurgens

• kregen veel applaus, en wisten
• daardoor dat we voldoende
• draagkracht hadden. Veel mensen
• zijn toen hun jaarbijdrage over
• gaan maken naar de Stichting.
• Het parochiebestuur en de beide
• pastors steunden ons initiatief.
• We dachten dat we het wel
• zouden redden om de bisschop
• op andere gedachten te brengen
• en onze parochie buiten de fusie
• te houden."

Dat was een misrekening?

• "Ja. Onze plannen waren in de
• pers gekomen. In plaats van
• met ons in overleg te gaan som-
• meerde de bisschop onze pastoor
• en onze diaken om in Den Bosch
• te verschijnen. Door de bisschop
• werd hun een dictaat overhandigd
• dat zij in zijn geheel dienden door
• te voeren. Dit konden zij niet
• toezeggen. Beiden zijn vervolgens
• bedreigd met excommunicatie.
• We hebben toen kerkjuridische
• adviezen gekregen, die ons erg
• hebben geholpen. Juridisch bleek
• dat namelijk helemaal niet te
• kunnen. Maar uiteindelijk zijn de
• pastoor, de diaken, en het hele
• parochiebestuur op 4 april 2013
• op staande voet ontslagen. Op
• die datum werden een nieuwe
• pastoor en een nieuw kerkbestuur
• benoemd."

Toen mochten jullie de kerk niet meer in?

• "De ontslagen vielen op een

donderdag. Wij vroegen of wij die zondag erna nog een afscheidsviering mochten houden, waarin de ontslagen pastors zouden voorgaan. Uiteindelijk werd dat toegestaan, op voorwaarde dat de zojuist benoemde vicevoorzitter van het nieuwe parochiebestuur na afloop het woord mocht voeren. Die zondag zat de kerk bomvol. Het was een gewone viering zoals die al was voorbereid, maar met drie voorgangers: de beide ontslagenen en Gusie van Erp, die wel al lid was van het pastorale team, maar zonder zending van de bisschop. Na de zegen gaf de pastoor de nieuwe vicevoorzitter het woord, waarna de drie voorgangers plechtig hun albe op het altaar legden en met opgeheven hoofden via het middenpad de kerk uitliepen. En wat er toen gebeurde! Bijna alle mensen stonden op en sloten zich bij hen aan. Zonder dat er iets was afgesproken liepen we dus collectief de kerk uit. De vicevoorzitter bleef achter met een bijna lege kerk met misschien dertig mensen. En wij, wij stonden met zijn allen buiten op het kerkplein. Daar vloeiden de tranen. Het was onvergetelijk. Dit moment is cruciaal geweest voor alles wat er is gevolgd. "

Jullie waren toen wel dakloos!

"Om onze positie duidelijk te maken stonden er de volgende dag, maandag, onaangekondigd een aantal mannen in zwarte jassen uit Den Bosch op de stoep van de pastorie. Daaronder vicaris-generaal Van den Hout en een slotenmaker. Alles in onze kerk en parochiecentrum werd door hen gefotografeerd en voorzien van nieuwe sloten. We moesten vertrekken en zijn toen naar nieuw onderdak op zoek gegaan. Voor de viering van de zondag daarop mochten we de aula van een school gebruiken. Toen die te klein bleek hebben we de viering buiten op het schoolplein gedaan. We hebben uit volle borst gezongen, de zon scheen, het was een prachtige ervaring. De zondag daarna konden we al terecht in het buurthuis Kadans, waar plaats is voor 250 mensen en waar we nu nog steeds elke zondag kerken.

Later kregen we van de PKN in Best de beschikking over een geschikt onderkomen voor onze ontmoetingsruimte. Onze huisvesting hadden we dus snel rond. Een van onze parochianen heeft ons vanuit zijn bedrijf ondersteund door het schenken van het complete interieur voor de ontmoetingsruimte. Een andere parochiaan timmerde ongevraagd een pracht van een altaar."

Vanaf links: Gusie van Erp, Piet Leemans en Frank Wanders.

Wat is er anders geworden?

"Onze werkgroepen, het koor en het jeugdkoor zijn allemaal meegegaan. Onze pastoor is nu emeritus maar hij is als 'vrijwilliger' beschikbaar voor het bedienen van de sacramenten. Daardoor hebben we ook gewoon Eerste Communicanten. Hij gaat één zondag per maand voor. Uitvaarten doen we vanuit de protestantse kerk. Het is nog altijd moeilijk om daarna met de begrafenisstoet naar het kerkhof gaan, want dat ligt rondom ons oude kerkgebouw. Het pastorale team, dat maar uit twee betaalde krachten bestaat, met ieder een halve baan, Hans van de Laar en Gusie van Erp, heeft het dus wel erg druk. Zelfstandig zijn betekent hard werken.»

En de vieringen worden goed bezocht?

"We hebben zondags gemiddeld 175 bezoekers, net als vroeger. Bij gezinsvieringen zijn dat er vaak wel 250. Ons pastorale team zet in op kwaliteit van de vieringen. We hebben altijd muziek: het koor, het jeugdkoor, een duo of een organist. Verder is onze ontmoetingsruimte 's morgens open voor koffie en een praatje. Daar wordt veel gebruik van gemaakt."

Er zijn nogal wat parochies in het land die ook hun eigenheid willen bewaren en geen onderdeel willen zijn van een megaparochie. Wat is volgens jullie nodig om met succes een zelfstandige geloofsgemeenschap te worden?

"Er zijn drie basisvoorwaarden: het hele pastorale team, het hele parochiebestuur en het hele "volk" moeten op één lijn zitten. Kortom, je moet een hechte geloofsgemeenschap zijn. Je moet goed en tijdig voorbereid zijn op een eventuele breuk. Verder is het wezenlijk dat de pastors en bestuurders voldoende lef hebben, en niet meewerken aan dingen die je helemaal niet wilt. Onze belangrijkste tips:

- wees niet bang
- neem zelf de verantwoordelijkheid voor je geloofsgemeenschap en haar toekomst,
- denk niet dat die fusie wel mee zal vallen!"

www.antoniusbeweging.nl en ook op Facebook en Twitter.

Het was zondagmorgen. We hadden netjes aangekleed in de kerkbanken plaatsgenomen. Gelezen werd uit Deuteronomium: “Daarom moet u alle volken die Hij aan u uitlevert vernietigen” (7:16). Mijn oren spitsten zich, omdat ik me nu eenmaal bezig houd met het thema religie en geweld, maar de kerkgangers om me heen behielden de neutrale luisterpose van welopgevoede protestanten. Na de dienst vroeg ik een groep jongeren of ze iets geks hadden gehoord in de lezing. Nee, dat hadden ze niet. Ik las hun de tekst nog eens voor, maar er viel hun niks geks op. Pas toen ik vroeg of ze het nieuws hadden gevolgd over IS, hoorden ze hoe gewelddadig die tekst is.

In onze samenleving bestaat de neiging de islam te zien als een wezenlijk gewelddadige godsdienst, heel anders dan onze westerse christelijke traditie. Die tendens is de laatste tijd verhevigd, maar de karikatuur van de islam is veel ouder. Ik maak me daar, als religieus mens en als burger van een land met een islamitische minderheid, zorgen om. Ik maak me zorgen om doofheid voor westers geweld: over geweld gepleegd uit naam van de islam horen we veel meer dan bijvoorbeeld over TTIP, het te sluiten handelsverdrag tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie. IS is de verpersoonlijking van de mythische gruwel van geweld. De doden die vallen als gevolg van het vrijemarktkapitalisme met zijn cynische praktijken van uitbuiting en wapenhandel zijn veel minder zichtbaar. De islam wordt afgeschilderd als des duivels, maar andere vormen van geweld en andere oorzaken van islamitisch geweld blijven beschouwing. Niet alleen de islam staat in een kwaad daglicht: religie in het algemeen bestaat in de hoofden van sommige mensen vooral nog als karikatuur. Met religie houden zich nog een paar mensen bezig, die van de Verlichting niet zoveel hebben meegekregen. Religieuze mensen zijn irrationeel en vatbaar voor fundamentalisme. Het is een gangbaar geluid dat er zonder religie veel minder oorlog zou zijn.

RELIGIE, CONFLICT & GEWELD

AUTOMATISCHE KOPPELING

Zonder te pretenderen er het laatste woord over te spreken, schrijf ik hier over de zin en onzin van de automatische koppeling van religie en geweld. Het lijkt een mooie oplossing te stellen, dat gelovigen die geweld gebruiken geen 'echte' gelovigen zijn. Ik vind dat problematisch. Religie bestaat, denk ik, niet in de eerste plaats uit teksten, maar ook uit de ideeën en praktijken van haar aanhangers. Zionistische christenen die zich solidair verklaren met het geweld van de staat Israël tegen de Palestijnen houden er andere opvattingen op na dan ik, en we bevinden ons wel allemaal binnen de christelijke traditie.

Hetzelfde geldt voor IS-strijders. Ja, het is veelzeggend dat sommige strijders vlak voor vertrek via internet een Koran bestelden, maar met die zeer diverse traditie verbinden zij zich. Ik wil beklemtonen dat de religieuze tradities van jodendom, christendom en islam aanknopingspunten bieden voor de legitimering van geweld, zoals in het voorbeeld hierboven uit Deuteronomium.

Conflict doet zich voor overal waar mensen samenleven, en wij mensen zijn onbeholpen in de omgang daarmee, en niet zelden zien we geen andere uitweg dan emotioneel, verbaal of fysiek geweld. De religieuze mens is daarop geen uitzondering, en religieuze tradities zijn geen bastions van pacifisme. Noch ik, noch mijn medegelovigen, noch enige andere aanhanger van een religieuze overtuiging is immuun voor het virus dat geweld is. Integendeel, religieuze mensen zijn misschien nog wel gevoeliger dan anderen voor het idee dat zij de wereld vanaf een morele hoogvlakte bezien, met het gelijk aan hun kant.

HANDZAAM FENOMEEN

Het is het idee dat het in religie gaat om waarheid als een handzaam fenomeen, dat ingepakt en uitgevent kan worden. Monotheïstische religies hebben daar misschien nog wel meer last van: er is één god, één waarheid, één mal waarin de gehele diversiteit en complexiteit van het leven gepropt moet worden. Dat leidt gemakkelijk tot intolerantie en uitsluiting.

Religie spreekt mensen aan op het persoonlijke en intieme niveau van hun diepste inspiratie, en biedt tegelijk de samenhang van een groep. Die combinatie maakt religie zo'n krachtig fenomeen, en maakt ook dat het moeilijk is er vat op te krijgen. Dat kan verschillende kanten opgaan. Wie een groep mensen tot actie wil aanzetten, doet er goed aan zich te richten op het religieuze stukje van hun identiteit. Religie is relatief makkelijk in te zetten om mensen die zich om economische, politieke of sociale redenen uitgesloten voelen, tot daden te bewegen. Een groep als IS doet dat dus ook.

Dat is bijvoorbeeld waar voor het conflict waarin ik me meer verdiept heb: het Israëlisch-Palestijns conflict. Dat is een conflict om land: een laat-koloniale macht claimde een land waar al mensen woonden. Religie speelde in eerste instantie geen rol – het zionisme was in het begin zelfs antireligieus. Van het begin af aan spraken religieuze joden zich uit tegen het zionisme, en tot op de dag van vandaag gaat dat verzet door: de ultraorthodoxe joden van 'Neturei Karta' erkennen de staat Israël niet. 'Jews of Conscience' verzetten zich in niet mis te verstane bewoordingen tegen onrecht en geweld van de staat Israël.

GEVAARLIJKE COCKTAIL

Geleidelijk ging religie een belangrijkere rol spelen in het zionisme. Er ontstond een gevaarlijke en gewelddadige cocktail van nationalisme en jodendom. Het is goed in het oog te houden dat het jodendom zeer divers

is, ook in Israël. De meerderheid van joodse Israëliërs is niet actief religieus. In de identiteitsbeleving van veel joden, religieus of niet, speelt de staat Israël evengoed vaak een centrale rol. Kritiek op die staat wordt al snel beleefd als een aanval op de joodse identiteit.

Aan Palestijnse zijde werd het opkomende zionisme beantwoord door eigen vormen van nationaal zelfbewustzijn. Ook daar ging religie pas in een latere fase nadrukkelijker een rol spelen. Ook binnen de Palestijnse islam ontstond na verloop van tijd een gewelddadige en fundamentalistische variant. Onderbelicht blijft vaak de geweldloze kant van Palestijns verzet tegen de Israëlische bezetting, en de positieve rol die religie daarin speelt.

Religie kan mensen ertoe brengen zich solidair te verklaren met alles dat leeft: alles en iedereen is geschapen door God. Religies functioneren lang niet altijd als exclusieve systemen van kant-en-klare waarheden en gelijkhebbigheid. Religie kan mensen inspireren tot dankbaarheid voor het leven, tot verwondering en het verlangen plekken in te richten waar mensen tot hun recht komen. Moslims in Syrië en Irak zoeken vormen van geweldloos verzet tegen IS. Joden en moslims in Europa zoeken elkaar op: ze delen ervaringen van uitsluiting en de wens dat te doorbreken. Het zijn verhalen waar we veel minder over horen.

NUCHTERHEID EN EERLIJKHEID

Het potentieel van religieuze tradities in het tegengaan van geweld (dat we veel meer zouden kunnen benutten) is de eerlijkheid van veel verhalen: de mens is in staat tot veel prachtigs en tot veel naars. Het is zinnig daar nuchter over te zijn, en niet te doen alsof de ene cultuur of religie meer last heeft van het geweldvirus dan de andere. Het is zinnig te analyseren wat de economische en politieke mechanismen van uitbuiting en uitsluiting zijn die conflicten voortbrengen. De dominante cultuur in Nederland, en daarbij hoor ik zelf, kan nog veel leren over de rol van geweld in onze eigen tradities, geschiedenis en gemeenschappen.

Vanuit die nuchterheid en eerlijkheid zijn we, denk ik, beter in staat onderscheid te maken tussen religieuze ideeën die leven geven en geweld breken, en voorstellingen die makkelijk leiden tot uitsluiting en geweld. Wat religieuze gemeenschappen kunnen doen, is plekken scheppen waar praktijken van geweld en uitsluiting, in de eerste plaats in eigen kring en context, van scherp en vasthoudend commentaar worden voorzien, en waar mensen actief zoeken naar alternatieve beelden, verhalen en leefwijzen.

De auteur is vorig jaar aan de Vrije Universiteit in Amsterdam gepromoveerd op het proefschrift 'Decolonizing Jeremiah'. Dr. Stegeman is onder meer werkzaam als projectcoördinator bij de vereniging Kerk en Vrede. Deze werd in 1924 opgericht en is de oudste Nederlandse vredesorganisatie (www.kerkenvrede.nl).

EEN CRIMINEEL ALS ORDESTICHTER

Wanneer grote organisaties gedurende lange tijd geen wisseling van de wacht meemaken, is de kans op insluipen van bedrijfsblindheid en misbruiken als corruptie en nepotisme groot. En wanneer die wacht de bevoegdheden heeft van een absolute vorst en dus systematische ‘checks and balances’ ontbreken, is deze kans nog groter. We zagen het deze maand nog aan het daglicht komen bij de voetbalwereldbond FIFA. Nu de Rooms-Katholieke Kerk sinds 1978 een nagenoeg aaneengesloten gecentraliseerd bestuur heeft meegemaakt, moeten we dus op zulke ontwikkelingen verdacht zijn. Dat blijkt ook uit het recente boek van Cees Zoon: “Onder de rokken van het Vaticaan”. Wat daarin allemaal naar voren komt, is voor een gewone katholieke kerkganger bijzonder schokkend.

Cees Zoon is een bekend onderzoeksjournalist, al vele jaren werkzaam in Midden- en Zuid-Amerika, in vroeger jaren voor de Volkskrant en thans alweer geruime tijd als freelancecorrespondent. Zoals blijkt uit de lijst van geïnterviewde personen in zijn verantwoording van geraadpleegde literatuur en uit de voetnoten, betreft het hier een serieuze studie. Het boek beleefde tussen april en juli van dit jaar drie drukken. Als betrokken katholieke lezers zouden wij kunnen denken dat het hier gaat om goedkope riooljournalistiek. Maar weer eens blijkt dat Joris Luyendijk gelijk heeft met zijn stelling, dat de informatie die ons bereikt heel vaak gemonteerde informatie is.

OVERTUIGENDE CHARMEUR

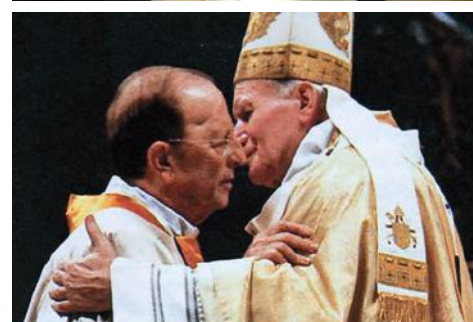
Het boek behandelt levenswandel en daden van Marcial Maciel Degollado (1920-2008), een Mexicaanse priester, stichter van de priester-congregatie van de Legionairs van Christus (1948) en van de missionaire beweging Regnum Christi (1959). Een uiterst handige man, die precies wist wie hij waar, wanneer, en waarmee aan zich moest binden: bankiers en hoge politici, pausen, kardinalen en bisschoppen. Hij had een bijzonder talent om mensen (vooral rijke vrouwen) tot grote donaties te bewegen, en dat vaak voor de rest van haar/hun leven. Hij was een overtuigende charmeur, die een groot aantal seminaristen

verleid of gedwongen heeft tot seksuele handelingen met hem. Velen van hen bleven in die zin gedurende vele jaren van hun leven aan hem gebonden in het Legioen.

Maciel was een groot deel van zijn leven zwaar verslaafd aan drugs. In een goed verborgen dubbelleven had hij duurzame relaties met vier vrouwen. Bij ieder van haar had hij een kind verwekt, drie zonen en een dochter. Ook die kinderen waren niet veilig voor zijn seksuele avances. Hij was een financieel genie. Zijn deskundig bestuurd imperium omvatte vele miljarden dollars. Daarmee kon hij bij kardinalen en pausen zijn belangen effectief behartigen. En hij was een gewetenloze crimineel die – daar heeft Cees Zoon aanwijzingen voor – waarschijnlijk ook mensen heeft vermoord.

SAUS VAN RELIGIE

De Legionair-priester Pablo Pérez, die vele jaren in het Legioen trouw zijn werk deed, stelde na Maciels dood bij het opgebaarde lichaam ontgoocheld vast: “We zagen, afgelegd in een priestergewaad, een flikker, een drugsverslaafde, een dronkenlap, een vrouwengek, en een bespeler van religieuze gevoelens.” En Fernández Amenabar, oprichter en vele jaren rector van de Anáhuac Universiteit van het Legioen, verklaarde vlak vóór hij ging sterven: “Ik verkeer

op de rand van de dood en ik wil niet sterven, omdat ik een heel diepe wroeging heb jegens vader Maciel en ik wil hem niet vergeven, want ik wil gerechtigheid voor mijn leven. Maciel heeft mijn leven verwoest. Ik kan en ik wil niet eenvoudigweg vergeven.”

Over dit alles heen wist Maciel de saus van de religie te gieten, al naar behoefte een dunnere of een dikkere saus. Hij wist precies, bij wie welke spirituele en theologische woordenreeksen het beoogde resultaat zouden hebben. Religie was voor hem slechts een middel. Na zijn ontmaskering trokken vele van zijn adepten de conclusie dat hij een dubbele persoonlijkheid moest hebben of dat hij schizofreen was. Maar Chris Kunze, een Amerikaanse ex-Legionair, wijst deze veronderstelling resoluut af: “... ik moest duidelijk maken, hoe slecht Maciel was. En ik moest nog duidelijker maken dat het Legioen met al zijn organisaties niet een plaats was voor ouders om hun zonen en dochters naar toe te sturen. Een aantal Legionairs had immers dezelfde weg gevolgd als Maciel en had dezelfde perverse seksuele honger.”

BEDRIJFSBLINDHEID

Juist deze man was bij Johannes Paulus II kind aan huis en genoot diens volledige vertrouwen. Zij gedroegen zich als twee oude vrienden. In het Vaticaan drong niemand tot deze paus door met iets kwaads over Maciel. Ook kardinaal Ratzinger niet, hoewel toch volgens de procedure alle dossiers over seksueel misbruik van priesters, zusters, broeders meteen bij zijn Congregatie voor de Geloofsleer terecht kwamen. Slechts een absolute vorst kan zich zulk gedrag veroorloven. Waarom gaf paus Wojtyla dat volledige vertrouwen? Het boek gaat daar uiteraard op in. Beide mannen moesten niets hebben van wat zij als communisme of linkse strategieën zagen, in latere decennia verwoord als aberraties van bevrijdingstheologen. Beiden deelden een preconciiliar, welhaast fundamentalistisch theologisch referentiekader. Daarom waren ze er diep van overtuigd dat de moderne wereld opnieuw geëvangeliiseerd moest worden. Evangeliseren deed je met celibataire, mannelijke priesters. Andere mogelijkheden waren gewoonweg niet aan de orde. Deze paus leed aan een ernstige vorm van bedrijfsblindheid.

ONDER TAFEL

Toen na het concilie de tot dan gestadig voortgaande stroom van nieuwe priesterroepingen in vele landen ging opdrogen, werd die blindheid er in de loop van zijn pontificaat niet minder op. En Maciel leverde vele jonge priesters! In het licht daarvan was seksueel misbruik minder belangrijk. Zoon noteert: “Het onder tafel vegen van seksueel misbruik en het beschermen van de schuldigen en hun medeplichtigen was onder Johannes Paulus II geen uitzondering maar een systeem.”

Dat paus Wojtyla daar niets van geweten zou hebben, klopt niet. Dat maakt Zoon wel duidelijk. Opvolger Benedictus, als paus nu niet vrij in zijn handelen wegens eigen betrokkenheid in voorbije jaren, deelde deze visie over het belang van nieuwe, jonge priesters. Nog in 2010, toen de maskers al waren gevallen, schreef hij over het Legioen: “Natuurlijk moeten er correcties worden aangebracht, maar over de hele linie genomen is de congregatie gezond. Het [Legioen] telt vele jonge mannen die enthousiast het geloof willen dienen. Dat enthousiasme moet niet vernietigd worden.”

Hun persoonlijke secretarissen, de Poolse priester Stanislaw Dziwisz (thans aartsbisschop van Krakau en kardinaal) en de Duitse priester Georg Gänswein (thans titulair aartsbisschop en persoonlijk secretaris van emeritus-bisschop van Rome Benedictus), door Maciel tijdig ingepakt, zorgden voor een gemakkelijke toegang tot deze pausen, vooral toen deze ziek en oud werden.

ZWIJGPLICHT

Het Legioen had (heeft?) veel trekken van een sekte. Zoon wijst met name op de vierde gelofte die alle Legionairs moesten afleggen: “Het verst ging de geheime gelofte van zwijgen die elke Legionair moest zweren, en die door gedeserteerde priesters werd vergeleken met de omertà die de Italiaanse maffia tot zo’n homogene organisatie maakte.” De regels van verplichte biechtvaders, netwerken van verklikkers, geen uitzonderingen op de zwijgplicht enzovoort deden de rest. Een aantal hiervan was in directe tegenspraak met het kerkelijk recht, maar werd getolereerd. En zo was de positie van stichter ‘Vader’ Maciel eveneens die van een absolute vorst, ook met bedrijfsblindheid en misbruiken als corruptie en nepotisme. Bovendien met schier onuitputtelijke financiële middelen.

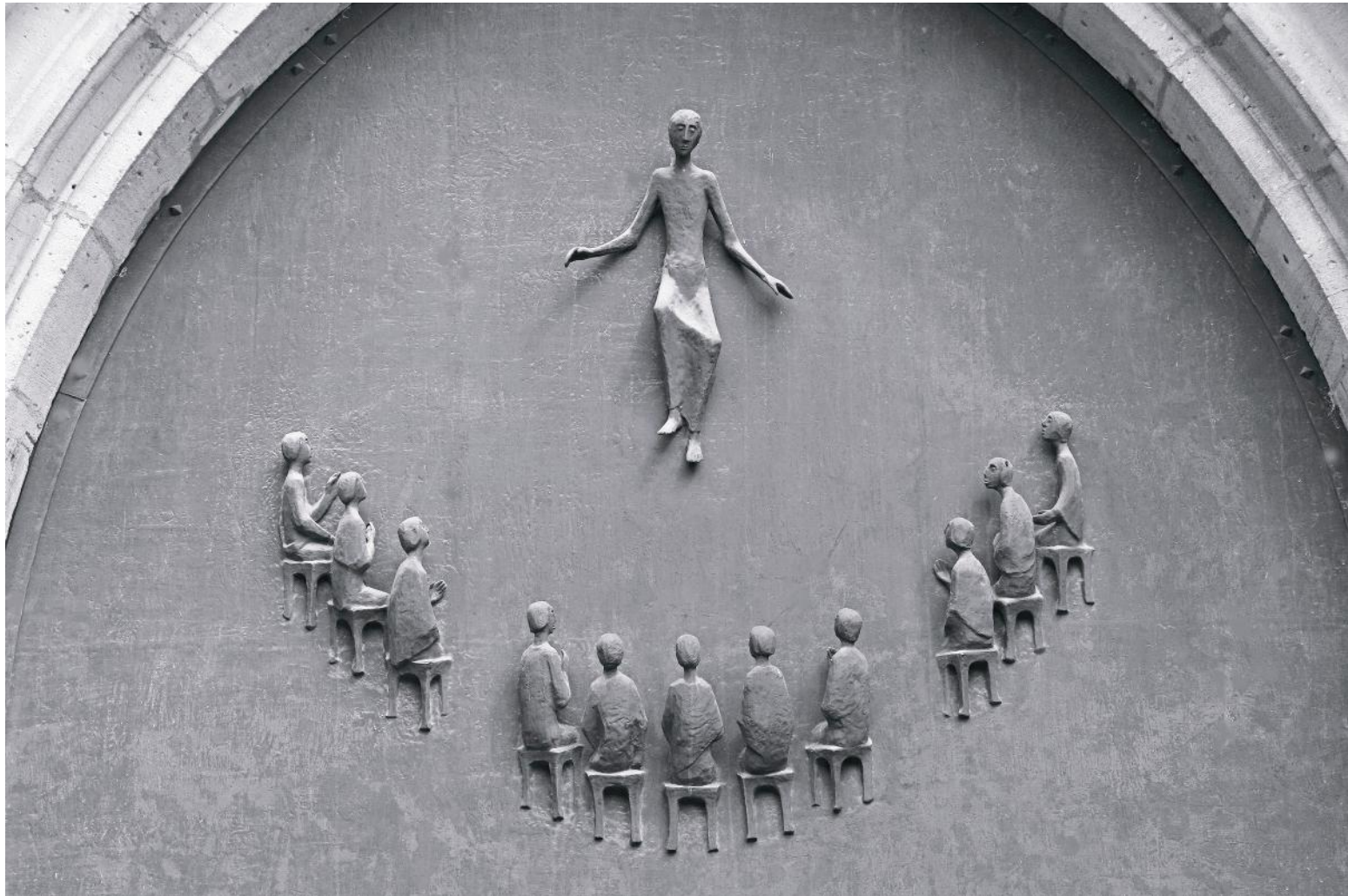
Het voorgaande is kerkgeschiedenis van onze tijd. Het doet pijn dit alles zo wel onderbouwd te lezen. Maar het is goed dat dit boek gepubliceerd is. Slechts openbaarheid is in staat hypocrisie, corruptie, nepotisme en verder wangedrag te beteugelen. Je moet eerst leren zien waar het vuil ligt, voordat je de stal kunt uitmesten. De huidige paus is niet te benijden.

Cees Zoon: ‘Onder de rokken van het Vaticaan’. Amsterdam, Nijgh & Van Ditmar, 2014; 263 blz., € 19,95.

WAT IN DIT BOEK ALLEMAAL NAAR VOREN KOMT, IS VOOR EEN GEWONE KATHOLIEKE KERKGANGER BIJZONDER SCHOKKEND.

GELOVEN IN MEERVOUD

Een kritisch katholieke Nederlander kwam op een afgelegen plek in Rusland terecht bij een paasviering in een orthodoxe kerk. Hij viel van de ene verbazing in de andere. Overal kaarsjes, prachtige iconen en schitterende gouden versierselen en als hemelingen uitgedoste voorgangers in brokaten gewaden. Omhuld door overvloedige wierookwolken zong de mensenmassa urenlang eindeloos jubelende paasgezangen hemelwaarts.

De Nederlandse kerkganger schudde meewarig het hoofd: 'Dit kan toch niet waar zijn?' Buiten, in het dorp één en al armzaligheid en verloedering van de algemene voorzieningen, een politiek van extreme onderdrukking, en hier zijn ze uitbundig de sterren van de hemel aan het zingen alsof het leven één groot feest is. Hoe is dat met elkaar te rijmen?

Na de viering vraagt hij zijn gastgever hoe het mogelijk is dat ze bij al hun dagelijkse ellende het lef hebben om in een dergelijk luxueus kerkgebouw zo uitbundig feest te vieren. "Juist daarom", is het verrassende antwoord. "Omdat we in ons dagelijks armoedige leven voortdurend in een hel leven, willen we ook wel eens in de hemel zijn. Die maken we dan zelf in zo'n uitbundige viering. Dat houdt ons op de been om niet moedeloos te gronde te gaan." Deze reactie

zette de bezoeker aan het denken over zijn eigen luxeleventje waar hij kritisch alles en iedereen op zinvolheid beoordeelt.

PRECAIRE ZAAK

Kritisch tegen mensen en hun gedrag aankijken is een preciaire zaak. Maatschappelijk gezien gebeurt dit in veelvoudige overlegorganen. In publieke debatten over *materiële* zaken in het parlement komt men doorgaans wel tot een duidelijk inzicht en een acceptabel besluit, vaak in de vorm van een compromis.

Op het *immaterieel* vlak ligt dat acceptatiemodel ingewikkelder. Daarbij gaat het om heel persoonlijke, innerlijke werkelijkheden zoals de opvoeding, gevoel, beleving en voorkeur die als een mozaïek van veelsoortige stukjes het denken en het gedrag van het individu bepalen. Voor een buitenstaander is het onmogelijk om precies in te schatten hoe dat mozaïek er uitziet.

Hoewel elke natie, land en streek zijn eigen taal en cultuur heeft, blijft men in het katholieke geloof de uniformiteit van gelovig denken, voelen en doen niet alleen verkondigen, maar ook fanatiek eisen en opdringen en de plaatselijke eigen nuances bestrijden en zoveel mogelijk uitroeien. Aangezien een democratisch en parlementair bestel in de kerk nog altijd niet gerealiseerd is, zijn er voortdurend botsingen tussen het kerkelijk gezag en de basis. Dat geldt vooral op het terrein van de liturgie en de seksualiteitsbeleving die bij elke mens een wezenlijke rol speelt. Wanneer iemand zweert bij de onontbindbaarheid van het huwelijk, is dat zeer respectabel. Zo ook wanneer iemand een voorkeur heeft voor de goed-gekeurde Latijnse liturgie die door haar/hem als een inspiratie en grote zegen beleefd wordt.

TWEEDELING

Maar het omgekeerde moet ook kunnen: mensen die vanuit eigen voorkeur kiezen voor een andere vorm van relatie of levensstaat waar zij zich goed bij voelen, of een liturgie van samenkomen rond een tafel met een inspirerende voorganger naar eigen keuze en passende teksten en liederen die hen aanspreken. Deze vrijere vormen van levenswijze en geloofsbeleving verdienen evenveel erkenning als de traditionele vormen. In de lijvige biografie die Ton Crijnen over kardinaal Ad Simonis samenstelde, is duidelijk de tweedeling op het Nederlands katholieke erf beschreven. Vanaf het begin van hun benoeming zijn Simonis en daarna ook zijn geestverwant Jo Gijsen zo absoluut Rome-trouw geweest, zwerend bij de eenheid en uniformiteit van het geloof, dat ze daarbij de uniciteit van elke gelovige en de eigen cultuurvormen van elk land in de wereld totaal over het hoofd hebben gezien.

“Daarbij gaat het om heel persoonlijke, innerlijke werkelijkheden zoals de opvoeding, gevoel, beleving en voorkeur die als een mozaïek van veelsoortige stukjes het denken en het gedrag van het individu bepalen.”

In die biografie verwoordt de voormalig KVP-minister Marga Klompé dit feit in een brief aan de paus aldus: “Ik acht het centralisme een groot gevaar voor de kerk. Het brengt in talrijke delen van de wereldkerk het verlamvend gevoel teweeg, dat men zich niet kan ontplooiën, dat men geen kans krijgt zichzelf te zijn, zijn geloofsleven te ontwikkelen op een wijze die aansluit bij de eigen aard en cultuur.”

Het is ronduit verbijsterend dat toch goed ontwikkelde mensen als Simonis en de overige leden van het episcopaat jarenlang de opdracht van *His Masters Voice* slaafs hebben gehoorzaamd en zodoende heel wat vormen van persoonlijk doorleefd geloof in Nederland teniet hebben gedaan. Het gevolg is dat velen dit kamp zijn ontvlucht om hun heil elders te zoeken.

LEERPROCES

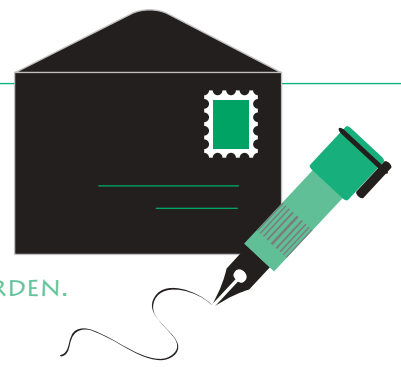
In 1983 heeft een groep kritisch katholieken zich verenigd in de Mariënborgvereniging. Sindsdien laten zij hun stem als oppositie nauwgezet horen.

De zogenoemde modernisering van de geloofsbeleving betekent echter niet, dat al het oude ineens verfoeilijk is en aan de kant gezet moet worden. Het lijkt er soms op dat kritisch katholieken op dit punt doorslaan en het doen voorkomen alsof ineens de vrije liefde en de ongebreidelde liturgie gedogmatiseerd moeten worden. Dat is natuurlijk onzin.

Zoals er in het eetpatroon, op het gebied van de mode, muziek en kunst wereldwijd verschillende vormen naast elkaar bestaan, elkaar vaak aanvullen en verrijken als een kleurrijk wereldwijd spektakel van leven en geloven, zo behoort ook de wereldwijde katholieke kerk eerbiedwaardig met deze veelheid van geloofsbelevingen in haar eigen kring om te gaan. Dit is zowel voor de hiërarchie als voor de kritische mensen aan de basis een leerproces dat tot nog toe steeds vastloopt op het verstarde kerkbeeld dat absolute gehoorzaamheid en uniformiteit blijft afdwingen. Nu is het de taak van de kritisch katholieken om de ideeën van subtiele vernieuwing op te vangen en in Nederland daarop voort te borduren en daarmee een pluriforme manier te ontwikkelen van samen hartelijk kerk-zijn. En overigens: een Mariënburger zal wel gek zijn om niet kritisch te blijven!

PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSIING BETEKENT NIET PERSE DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. IDEALE LENGTE: 200 À 300 WOORDEN.

EEN BRUG TE VER?

Laat ik beginnen me even voor te stellen. Mijn naam is Cornelis en ik ben geboren in 1937.

Ik kom uit een katholiek nest in Brabant. U weet wel uit de tijd van Het Rijke Roomse Leven met alles erop en eraan. Van miskaartjes bij het dagelijkse bezoek aan de schoolmis om half acht in de ochtend tot en met een moeder, die toen haar man omkwam door een ongeluk met zijn auto in 1954 en met zes kinderen alleen overbleef, op de grafsteen liet zetten: “Wat God doet is welgedaan”.

In de jaren zestig volgden felle discussies met vrienden, die kozen tegen alles wat Rooms-Katholiek was en vrienden die kozen voor vernieuwing en trouw bleven aan die moederkerk. Ik hoorde bij die laatste groep en bleef vele jaren actief in die vernieuwende kerk. In de jaren '90 kwam ik opnieuw terecht in felle discussies, doordat we in onze parochie een nieuwe pastoor kregen met zeer conservatieve opvattingen. U weet wel: de tijd van radicalisering in de Nederlandse kerkprovincie.

Van termen als uitzuivering van de slecht-gelovigen, ik twijfel er niet aan, de leer en regels van de kerk staan vast en die nuanceren of aanpassen betekenen ontrouw aan de blijde boodschap van Christus zelf, tot en met, meer praktisch uitgedrukt, zolang uw huwelijk nog niet door de kerkelijke rechtbank is ontbonden, kunt u niet deelnemen aan de communie nu uw man met een ander is gaan samenleven. De discussie ging toen over overstappen naar een andere parochie of de feitelijke raad van de pastoor volgen. Deze kwam er praktisch op neer niet meer in de kerk te komen en er zeker niet meer op een of andere manier actief te zijn. “Eerst achter in de kerk gaan zitten en al onze fouten afleren” was zijn raad. Ik hoorde bij die laatste groep. Na nog vele jaren een Bijbels Leerhuis georganiseerd te hebben in een naburig klooster, waar een andere geest heerste, zijn me de laatste jaren alleen nog de bladen van de Mariënborgvereniging en de Roerom gebleven om me aan te laven binnen die aloude kerk.

Oh nee, ik ben ook blijven bidden in de vele momenten van rust en stilte, omdat het zo ingebakken was, dat ik dat niet laten kon. Ze kregen een sterker privé karakter, maar wel vanuit de bijgebrachte traditie en de moderne ontwikkelingen in cultuur en wetenschap, voor zover ik die nog volgen kon. Zo ontstond ook bij het overdenken van een al lang geleden geschreven zin, die ik pas geleden las nl. uit ‘Reis door Armenië’ van Vasili

Grossman:

“Het wordt werkelijk tijd te erkennen dat alle mensen broeders zijn” het volgende gebed dat ik u wil voorleggen met de vraag of u het een brug te ver vindt of dat u me wilt helpen het krachtiger en welluidender te maken. Via de redactie kunt u me eventuele reacties sturen.

*Onze Vader, Schepper die ook buiten tijd en ruimte leeft,
Mogen uw Namen zoals Brahma, Ishvara, Jaweh, God, Pangu of Allah
niet misbruikt, maar geheiligd worden,
Uw Rijk moge ook in de komende millennia verder tot ontwikkeling
komen.
Uw wil geschiede door ons op voorbeeld van Boeddha, Abraham, Jezus,
Confucius, Mohammed en vele andere heiligen ook op onze aardbol.
Geef ons de kans U te steunen om allen dagelijks voedsel te geven.
Vergeef ieder van ons onze schuld zoals ook wij die anderen vergeven.
Leidt ons niet in de bekoring van streven naar alleen eigen macht en
gewin,
Maar geef dat we allen elkaar steunen om nu en in de toekomst heel te
worden.*

C.A.G. Derwig, Tilburg

MYTHE EN MAGIE TERZIJDE

Het artikel “De Jezus Mythe” van Wim van der Velden in het *Mariënborg Magazine* van april jl. vraagt opeens de volle aandacht voor uw tijdschrift. Ik heb het boek van R.C. Lenaers meteen besteld. Met een commentaar bij het populistische boek “De Zeloot” van Reza Aslan zou Mariënborg nogmaals getuigen van dezelfde trend.

Ook zou daarbij passen een historische analyse van het priesterschap, zoals enkele Indische theologen onlangs van een feministische organisatie hebben gegeven. Daarmee verlaat de vereniging het binnenkerkelijk intellectueel verzet in de geest van de Acht Mei Beweging. Het terzijde schuiven van de mythe in de dogmatiek, van de magie in de sacramenten en van het voormalig gezag van het Instituut laat nog alle ruimte voor de bewondering en navolging van Jezus Christus, voor solidariteit met kleine gemeenschappen van volgelingen en het adviseren van de paus en degenen die nog financieel afhankelijk zijn van het Instituut. Tom van den Beld stelt vast, dat kritische Nederlandse katholieken deze keuze lang zijn blijven uitstellen en veelal nog blijven uitstellen.

Mr Ed Schreurs, Best

Voormalig migrantenpastor

TER OVERDENKING

De geloofscommissie van Mariënborg heeft (had?) de bedoeling een geloofsbelijdenis te formuleren. Dat lijkt me een goed idee. De ‘oude’ formuleringen pretenderen min of meer geloofsfeiten aan te bieden. Deze zijn inmiddels grotendeels als ‘feiten’ weersproken; men spreekt over verbeeldingen. Ik meen dat een geloofsbelijdenis zou moeten aangeven wat een gelovige bepalend acht voor zijn leven, uiteraard rekening houdend met wat de kerkelijke traditie daarover te denken geeft. Een geloofsbelijdenis zou de oprechte uiting moeten zijn van de gelovige als mens: vrij en met rede begaafd, deel van een gemeenschap.

Ik stel de volgende tekst voor, in eerste instantie ter overdenking. Wie suggesties heeft voor aanvullingen of wijzigingen wordt uitgenodigd deze aan de redactie mee te delen. Ik meen dat zo onze geloofshouding kort en bondig wordt weergegeven. Een formulering die de uitdaging verwoordt die ons christelijk geloof inhoudt.

*Ik geloof in de Godsidee,
oerbeeld van het ware en het goede,
die in de liefde hun voltooiing vinden.
Naar dat beeld wil ik leven
vanuit de wereld zoals die mij is toegevallen.
Daarmee geef ik zin aan mijn bestaan.
Ik herken dat beeld in vele goede mensen van nu en vroeger tijden.
Maar bovenal in Jezus die daarom zoon van God ging heten.
Hij werd gedood omwille van zijn leer
die door de machtigen van zijn tijd werd afgewezen.
Maar ik geloof dat hij weer leeft
in allen die vol vertrouwen er naar streven hem nabij te zijn.
Ik geloof in een kerk die in zijn geest ons helpt overtuigen,
door woord en voorbeeld, samen vieren,
dat ondanks alle kwaad dat in de wereld heerst,
het goede in ons kan overwinnen.*

Amen

N.N.

Bij de redactie bekend

DE DOOFPOT EN DE CRIMINEEL

Mag ik me weer eens opwerpen als uw Italiaanse informante (zzp)? Ik heb nl. de indruk dat in Gods kerk die hele consternatie vanwege het seksuele misbruik door de geestelijkheid al weer uit het nieuws en dus voorbij is. En de kerk is er zonder kleerscheuren van afgekomen, de celibaatsverplichting heeft de storm doorstaan. Geestelijken met al te losse handjes zijn weg, dood of ontslagen. Maar nu komt er nog een speciale rechtbank voor bisschoppen die de misbruiken van hun priesters onder de pet (mijter) hebben gehouden of in de doofpot gestopt. Tot op heden is nog geen enkele bisschop ontslagen, lees ik. Nu schijnt echter de Australische kardinaal George Pell, in Rome hoofd van de afdeling financiën, er slecht voor te staan. Er was al eens een bisschop die bevriend was met de oprichter van het Legioen van Christus, een seksueel geperverteerde crimineel (zie blz. 18 – Red.). Die bisschop deed daar niks aan. Is zelfs paus geworden en nog erger: heilig verklaard. Toen was die rechtbank er nog niet...

Mw L. Gambarossa, Ariccia (It.)

Processie

De processierups is weer in opmars. Maar niet alleen hij. Een keer per jaar schuiven twintig wierookvaten aan mijn woning voorbij. In hun reukspoor schuifelen honderden mensen met veel tamtam naar de eeuwenoude kapel van Rosa van Lima. Het verhaal gaat dat op haar voorspraak Sittard beschermd bleef tegen de pest. Dus alle redenen om dankbaar deze gang te gaan. Tevens een bezinning om zelf alle gore troep en ratten buiten de stad te houden.

Processie betekent vooruitgang. In saamhorigheid achter elkaar in dezelfde richting gaan. Iemand heeft een idee, zet de meute in beweging en neemt ze op sleeptouw. Als een locomotief waar wagons bij aanhaken. Die vertrouwen erop dat ze op het goede spoor zitten en een goede bestemming bereiken.

Naast de processies met het Allerheiligste waarmee men door dorpen en velden trekt, worden er talloze andere trektochten in gang gezet. Zoals na een moordpartij of natuurramp. Mensen haken aan om met fakkels elkaar bij te lichten en samenzwerend te getuigen: *Dat mag nooit meer gebeuren!* Verder zijn er protestmarsen en politieke manifestaties. Het rustaltaar is dan iemand op een podium die als verlicht persoon zijn laatste wijsheid als zegen over volk en vaderland uitstrooit. De verblinde fanclub bewierookt hem en ziet de beloofde gouden bergen als een vooruitgang. Anderen zijn de *rattenvanger van Hamelen* niet vergeten. Bij hem begon het zo mooi. Alle pestratten de stad uit, maar tevens werden de kinderen te grazen genomen. Dus opgepast voor heilsprofeten die bij ingewikkelde zaken te simpele oplossingen voorspiegelen. Van vroeger weten we hoe dat spoor op perron nul kan eindigen. Toen was er niemand die op tijd de wissel om kon gooien. Voor nu is het raadzaam om ook zelf locomotief te zijn en met eigen inzicht de koers te bepalen en gelijkgezinden te motiveren.

In *De Toer* zien we hoe in de ploegentreintjes afwisselend kopwerk wordt verricht en men zo glansrijk Parijs zal halen. De ultieme processie is nog altijd de polonaise waarin men na een geslaagd schoolexamen met benevelde aanhakers vrolijk door het feestlokaal dwaalt. Echt hemels. Daar kan geen wierookwolk tegenop.

Leon Goertz

AAN DE LOPENDE BAND WORDEN, NIET ALLEEN IN NEDERLAND, PAROCHIES AAN ELKAAR GEFUSEERD. GEVOLG: GEMIDDELD WORDEN ER IN ONS LAND PER DAG TWEE KERKEN GESLOTEN. MAAR DIE KERKEN HEBBEN EEN AL DAN NIET WAARDEVOLLE INVENTARIS. WAT GEBEURT DAAR DAN MEE? BEWAARD, GEVEILD, VERKOCHT, WEGGEGEVEN, VERNIETIGD? WAT ZEGT DE ERFGOED-ADVISEUR? ZIE BLADZIJDE 10.

Wat

doen we

met de spullen

van de KERK ?

